

VIII.
Stück

VIII.
Gazeta

Neu - Ostpreussisches
INTELLIGENZ - BLATT
zur nützlichen Bequemlichkeit des Publici.

Bialystok, Montag, den 28ten Januar 1799.

GAZETA UWIADAMIĄCA
Prufs Nowowschodnich

Dla pożyteczney Wygody Publiczności.

w Białymstoku, Poniedziałek, dnia 28. Stycznia 1799.

Bekanntmachung.

Es ist dem Ober-Collegio-Sanitatis ein auffallendes Reyspiel bekannt geworden, mit welcher Unverschämtheit unwissende und betrügerische Quaksalber sich zu gefährlichen Kranken dringen. Ein solcher Quaksalber forderte sogar im Anfang der Cur ein ansehnliches Geld zum voraus und gab dem Kranken statt Arzeney, Pillen aus Ziegelmehl und Zucker, und Tropfen aus Brandtwein und Pfeffer. Dieser Betrug ist nun zwar schon bey der gesetzlichen Behörde zu seiner gerechten Bestrafung angezeigt; indessen erachtet das Ober-Collegium-Sanitatis es auch seiner Pflicht gemäß, für die Gesundheit der Staatsbürger im allgemeinen zu

Uwiedomienie.

Doszedł do Wiadomości Ober-Collegio Sanitatis pewny przytrafiony Przykład, z iakim bezwstydem nie nieznaiący i oszukiący Szarlatani do niebezpieczno Chorych się wdzierają. Pewny takowy Szarlatan wymagał koniecznie na początku Kuracyi znacznych Pienędzy, i dał Choremu napótem miasto Lekarstwa, Pigułki z utartego z Cegły Proszku y Cukru, y Krople z Wodki i Pieprzu zrobione. Takowe Oszukaństwo już wprawdzie teraz przełożoney Zwierzchności, dla należytego Ukarania doniesionę zostało, iednakże Ober-Collegium Sanitatis to stosownie do swego Obowiązku, o Zdrowie Obywatelów w powszechności starając się

zu sorgen, völlig angemessen, das Publicum für alle Quaksalberey und deren Betrüge-
reyn auf das dringendste zu warnen. Es
steht gewiss ein jeder, der aus Vorurtheil
einem Quaksalber sein Zutrauen schenkt
in der grossen Gefahr, Gesundheit und
Vermögen, ja wohl gar das Leben aufzuop-
fern. Berlin, den 7ten December 1798.

**Königlich Preussisches Ober-Col-
legium Sanitatis.**

Neuhaufs.

Avertissement.

Bialystok. Da das Retablissement
mehrerer Städte der Provinz Neu-Ostpren-
sen auch die Garnison-Einrichtungen in
selbigen die Ansetzung der am wenigsten
entbehrlichen, hier aber noch gänzlich feh-
lenden Professionisten, als Maurer, Zim-
merleute, Tischler, Schlöfser, Schmiede,
Sattler, Riemer, Gerber und andere, de-
ren Gewerbe nicht etwa die mehr luxuriö-
sen Bedürfnisse befasset, nothwendig ma-
chen, diese Handwerker durch verschiede-
ne Unterstützungen zur Niederlassung zu er-
muntern, und wird daher folgendes hier-
durch festgesetzt.

Zuförderst können nur diejenigen Mau-
rer, Zimmerleute, Tischler, Schlöfser an
den nachfolgenden Beneficien Antheil neh-
men, welche sich bis zu Michaelis des Jahrs
1797. in der hiesigen Provinz niederlassen,
gültige obrigkeitliche Zeugnisse ihres untadelhaften Lebens-Wandels und Wohlver-
haltens vom Orte ihres letzten Aufenthalts
beybringen, und ihre Niederlassung,
selbst, wenn sie nicht zum eigenen An-
bau schreiten, in einer mit Garnison be-
legten Stadt bewürken. Sie können sodann
ohne Unterschied, ob sie Ein- oder Aus-
länder

sich, sündigt za nayprzyzwoitszą Rzecz, aby Pu-
blicznosc wszelkich Szarlatanow i ich Oszu-
kaństwa iak naymocniocy strzegła się. Bywa
nie jeden, polegając na opaczney Poradzie
iakowegoś Szarlatana w naywiększym Nie-
bezpieczeństwie Zdrowia i majątku, nawet
Utraty samego Zycia. w Berlinie, dnia
7go Grudnia 1798.

**JKMści Prufs Ober-Collegium
Sanitatis.**

Neuhaufs.

Uwiedomienie.

w Białymstoku. Gdy Przypro-
wadzenie do dobrego Stanu wielu miast,
Prowincyi Nowowschodnich Prufs oraz
Urządzenie wnich Garnizonow, Osadzenie
naypotrzebniejszych, tu zaś jeszcze wcale
brakujących Professionistow, iako to Mu-
larzow, Cieslow, Stolarzow, Slosarzow,
Kowalow, Siodlarzow, Rymarzow, Gar-
barzow y innych takich których Rzemisło
zbytecznych niewyciąga potrzeb Koniecz-
nym czynią, tych to Rzemieślnikow przez
rozmaite wsparcia zachęcać do Siedlenia się,
a zatym postanawia się ninieyszym tym
następujące.

Nayprzod, iż tylko Mularze, Ciesle,
Stolarze, Slosarze, mogą się zasadzać na
następujących Beneficyach, którzy się do
S. Michała Roku 1797. w tuteysey siedlą
Prowincyi którzy wiary godne Zaswiadcze-
nia od Zwierzchności na swoy nienaganny
Zycia Proceder y sprawowanie się swoje,
z mieysca ostatniego swego Przebywania
złożą, y samo dla siebie Siedlisko, jeżeli
iuz do własnego Zabudowania się nieuczynią
Krokow, w Mieście tym wktórym się
znayduje Garnizon, ufundują. Oni na ow
Czas bez roznicy czy krajowi czy Cudzo-
ciemcy

länder sind, auf folgende Beneficien Rechnung machen.

1. Freyes Bürger- und Meister-Recht; diejenigen Maurer und Zimmerleute jedoch welche als Gesellen einwandern, können nicht ohne vorgängige Prüfung ihrer erlangten Kenntnisse zugelassen werden, und im Fall sie in dieser Prüfung nicht bestehen, müssen sie sich gefallen lassen, so lange als Gesellen bey andern Meistern zu arbeiten, bis sie die gehörige Wissenschaft in ihrer Profession erlangt haben. Dasjenige, was bey Erlangung des Meisterrechts nach der etwa hin und wieder bestehenden Observanz zu den Gewerks-Laden- oder Kämmerey-Cassen zu entrichten seyn dürfte, wird nach vorgängiger Prüfung und etwaniger Ermäßigung fürs erste aus Königlichen Cassen bezahlt.

2. Die dreyjährige Bonification der Consumptions-Accise

für den Mann jährlich a	3 Rthlr.
für die Frau -	2 Rthlr.
für ein Kind über 12 Jahr	1 Rthlr.
- - - unter 12 Jahr	12 ggr.

welche am Ende jeden Jahres für die gesammte Familie mit einemmale ausgezahlt wird.

3. Die dreyjährige Befreyung vom Servis-Schofs-Nachtwacht-Geld, Beyträgen zur Unterhaltung der Feuergeräthschaften, und andern bürgerlichen außerordentlichen und persönlichen Lasten, als Wachen und dergleichen.

4. Die Accise- und Zoll-Freyheit auf ihren mitzubringenden, zum Eingange nicht etwa allgemein verbot-

zemcy spuccić się mogą bezpiecznie na niżej wyrażone Beneficya:

1) Wolne Mieszańskie y Maystrowskie-Prawo; Ci Mularze y Ciesle jednak którzy tak jak Gizellowie w wendrują, niemogą bez poprzedzającego Doswiadczenia ich nabytey Znajomości, bydz przypnszczonemi, y gdy wtakowym siebie Doswiadczeniu nieutrzymaliby się, tedy się im to podobac musi, że tak długo jako Gizellowie przy innym Maystrze robić będą, aż do poki się należycie w Znajomości swoiey Professyi, niawydoskonalą. To coby za Dostąpieniem Maystratowskiego Prawa, podług tu y owdzie zachowuiącey się Obserwancyi do Cechowych Lad, czyli Kamlaryinych Kafs, do opłacenia naprzykład bydz mogło, będzie to po poprzedzającym Doswiadczeniu y niejakim rzeczy Zważeniu, po pierwsze z Kassy JK Mści zapłaconym.

2) Trzyletnią Nadgrode Konsumpcyiney Akcyzy.

za Meżą rocznie	-	Talarow 3.
za Zonę ditto	-	Talarow 2.
za Dziecie nad 12 Lat	Talarow 1.	
	pod 12 Lat srebr. Groszy 12.	

która to nadgroda na Końcu każdego Roku za całą familią razem wypłacona będzie.

3) Trzyletnie Uwolnienie od Serwisowey Składki Nocnowartowych Pieniędzy, Przykładek do utrzymania Ogniwowych narzędziow. y innych mieszczańskich nadzwyczajnych y osobistych Ciężarow, jako to wart y tym podobnych.

4) Akcyzową y Celną Libertacyą na ich z sobą prowadzić się maiące, do w puszczania naprzykład powszechnie

nie

thenen Effecten. Der Betrag derselben ist nachzuweisen, und werden sodann die erforderliche Pässe bewürkt werden.

5. Die Meilen-Gelder, auf jede zur Familie gehörende Person, und die mit ins Land zu bringenden Gesellen und Lehrburschen a 2 ggr. pro Kopf und Meile vom Orte des letzten Aufenthalts des Einwandernden ab, bis zu dem seiner Niederlassung in der Provinz gerechnet.
6. Die Theilnehmung an den für städtische Neubauten auf wüsten oder andern Stellen annoch festzusetzenden Bauhülf-Geldern, wobey aber das Etablissement der baulustigen Professionisten fürs erste auf die mit Garnison belegten Städte eingeschränkt werden wird.

Zu denjenigen Beneficien, welche dem Ausländer allein, oder doch mit einigem Vorzuge vor den Einländern zu statten kommen sollen, gehören

1. die den Ausländern allein competirende Enrollements-Freyheit für sich, und ihre mit ins Land kommenden Söhne, imgleichen für die mit einwandernden ausländischen Gesellen und Lehrburschen, und die etwa mit ins Land kommende Söhne der Gesellen, und
2. die aus Königlichen Cassen zu verabreichende baare Unterstützung zum Anfange des Gewerbes, Einrichtung der Werkstellen u. s. w. welche für einen ausländischen Maurer-Meister auf 100 Rthlr. für

nie zakazane Ruchomości. Wielość onych wyrazić potrzeba, i Paszporta na owezas potrzebne wygotowane będą.

- 5) Pieniądze od mil, na kóżdą do Familii należącą Osobę, oraz razem w Kray sprowadzić mających Gizellow y Uczniow po dwa Srebrne grosze od Głowy, y mili, z mieysca ostatecznego Przebywania wchodzącego, aż do tego gdzie osiada w Prowincyi, rachuiąc.
- 6) Na Uczesnictwie do Pieniędzy dla mieyskich nowych Budowisk na pustych y innych mieyscach, w pomoc wyznaczyć się ieszcze mających. Jednak Zabudowanie tych Professionistow, którzy budować się mają Ochotę nayprzod stosownie do miast Garnizonami opatrzonych okryslone będzie.

Do tych Dobrozyeystw, które samym tylko Cudzoziemcom, albo też dla niejakięgo Pierszeństwa przynaymniey, przed krajowemi w Korzyść dostać się mają, należą:

- 1) Należąca samym tylko Cudzoziemcom Libertacya od Wpisu do Zolnierzy dla samych tak iak y dla Synow ich oraz razem przychodzących cudzoziemskich Gizellow y Uczniow, tudzież Synow Gizelowskich razem w Kray wprowadzić się mogących, y
- 2) Wsparcie z Kassy JK Mści wgotowym groszu na rozpoczęcie Rzemiosła y Oporządzenia Warstatow etc. które

dla Cudzoziemskiego Mu-
larza Maystra - Talarow 100.
dla

für einen ausländischen
Zimmer-Meister auf 100 Rthlr.
für einen einländischen
Maurer-Meister auf 60 Rthlr.
für einen einländischen
Zimmer-Meister auf 60 Rthlr.
für einen ausländischen
Tischler auf - 60 Rthlr.
für einen ausländischen
Schlößser auf - 60 Rthlr.
für einen einländischen
Tischler auf - 40 Rthlr.
für einen einländischen
Schlößser auf - 40 Rthlr.

dergestalt festgesetzt wird, daß die Hälfte dieser Summe dem Einwandernden bey der Ankunft am Orte seiner Bestimmung ausgezahlt, die andere Hälfte dagegen nicht eher verabreicht werden soll, als bis derselbe durch Anschaffung der nöthigen Materialien des Handwerkszeuges und sonst zureichende Ausrüstungen zum soliden Betrieb seines Gewerbes getroffen haben wird.

An allen diesen Unterstützungen sollen auch die ausländischen Schmiede, Sattler, Riemer, Gerber und dergleichen mehrere Handwerker Antheil nehmen, nur mit dem Unterschiede, daß solchen Professionisten bey ihrem Etablissement als Meister bloß die kleinere Summe der Unterstützungs-Gelder mit 60 Rthlr. verabreicht wird. Ob und zu welcher Art auch die Einländer darauf Anspruch machen können, wird in der Folge in jedem vorkommenden Falle näher bestimmt werden.

Diejenige also welche Lust bezeigen, sich unter vorgenannten Bedingungen in der hiesigen

dla Cudziemskiego Ciesli
Maystra - Talarow 100.
dla tuteyszego Rodaka mu-
larskiego Maystra Talar. 60.
dla tuteyszego Rodaka
Ciesielskiego Maystra Talar. 60.
dla Cudzoziemskiego Sto-
larza - Talar. 60.
dla Cudzoziemskiego Slo-
sarza - Talar. 60.
dla tuteyszego Rodaka
Stolarza - Talar. 40.
dla tuteyszego Rodaka
Slosarza - Talar. 40.

w Tym Sposobie wyznaczone będzie, że połowa tej Summy wchodzącej do Kraiu, na ten czas, gdy na przeznaczonym sobie miejscu stanie, wypłaconą zostanie, druga zaś połowa niewprzód oddana mu być ma, aż póki tenże przez Zakupienie Materiałów potrzebnych, Naczyń Rzemieślniczych, y innych, do trwałego prowadzenia swego Rzemiosła dostatecznego niezafunduje Porządku.

Tych wszystkich Wsparciow być mogą także y cudzoziemscy Kowale, Siodlarze, Rymarze, Garbarze y inni tym podobni Rzemieślnicy Uczestnikami, z tą tylko różnicą że takowym Professionistom przy ich Osiedlaniu iako Mayster szczególnie mnieysza Summa zapomożnych Pieniędzy Sześciudziesiąt Talarami wypłacona będzie. Czy y w jakim Sposobie także y tuteysi rodowici Ziomkowie o takowe Wsparcie upominac się mogą będzie w przyszłym Czasie w kóždy wydarzającym się Przypadku postanowiono.

Ci tedy którzy Ochotę mają pod Kondycjami wprzód wyrażonemi wtuteyszey osiadać

sigen Provinz niederzulassen, können sich entweder an die unterzeichnete Krieger- und Domainen-Kammer-Commission und deren Deputation in Plock an der Weichsel, oder an die Kreis-Directorien in Wirballen, Białystok, Pultusk und Lomża wenden, und können sich versichert halten, dass ihnen, falls sie sonst qualificirt befunden werden, alle mögliche Unterstützung nach Maafgabe obiger Festsetzungen angedeihen soll.

Signatum den 18ten April 1796.

**Königl. Neu-Ostpreuss Krieger- und
Domainen Kammer-
Commission.**

osiadać Prowincyi, mogą się do niżej podpisaney Wojenno - Ekonomiczney Kameralney Komissyi y iey Deputacyi w Plocku nad Wisłą będącey, albo do Dystryktowych Dyrekeyow w Wierzbolowie, Białymstoku, Pultusku, y Lomży znajdujących się udać, y mogą się wtym upewnić że im, kiedy tylko zdatnymi znaleźni będą, wszystkie jakie tylko czynić się dadzą. podług powyższego postanowienia dōyda Zapomogi Dań dnia 18. April 1796.

**JKMści Nowo-Wschodnich Prufs
wojenno Ekonomiczne Kammery
Kommissya.**

Steck - Brief.

Unterm 8ten November pr. ist in dem Walde bey Lachowo eine Meile von Kollno in Neuostpreussen der Dragoner Stolarzki vom Hochlöbl. Regiment von Busch, welcher zwey Juden von Szczuczyn nach Kolno transportirte, die sich eines zu Myszyniec in der Nacht vom 5ten bis zum 6ten November pr. begangenen ansehnlichen Kirchen-Raubes sehr verdächtig gemacht haben, erdroßelt gefunden worden. Da nun gleichfalls der Verdacht dieses Mordes auf diese beyde Juden fällt, welche von Lachowo aus verschwunden sind, so ersuchen wir alle resp. Ober- und Unter-Gerichte, Magisträte, Patrimonial-Jurisdictionen, und befehlen sämtlichen hiesigen Unter-Gerichten und Einsassen, auf diese beiden Juden, die ihrer Angabe nach aus Lenczye in Südpreussen her sind, und von denen der eine sich für einen Pferdehändler, der andere aber für dessen Fuhrmann ausgegeben, und

List Pogończy.

W dniu 8mym Listopada Roku blisko zeszłego znaleziony jest w Lesie nie daleko Lachowa mila od Kollna w Prowincyi Prufs Nowowschodnich zaordowany Dragon z Regimentu JW. Generała Buscha, nazywający się Stolarzki który dwóch Żydów obwinionych o popełnioną znaczną Kradzież w Nocy z dnia 5go na dzień 6. Listopada w Kosciele Myszynieckim transportował. Ponieważ więc Podeyrzenie na tych Żydów o Zabicie Dragona Stolarzkiego spada, którzy z Lachowa znikneli, za tym upraszamy wszystkie wyższe y niższe Sądy, Magistraty, Jurydykcyje Patrimonialne, oraz przykazujemy wszystkim tutejszym Sądom niższym, y Obywatelom na tych dwóch Żydów, którzy według Ich powieści z Leczycy z Prufs Południowych są rodem y z których jeden mienił się być Handlarzem Konskim, z drugi jego Furmanem, co też Paszporta od Magistratu

und in dieser Qualität auch Pässe von dem Magistrat zu Lenczyć vorgewiesen haben, ein wachsamcs Auge zu richten.

Lęczyckiego Jm danemi dowodzili, mieć pilne Oko.

Der eine derselben ist mittler Statur, etwa 5 Fuß und 4 bis 5 Zoll groß, von etwas stark untersetztem Körperbau, ungefähr 30 Jahr alt, von gesunden Aussehen, hat einen rothspitzigen Bart, und oben dergleichen Haupthaar, und ist pokkengrübigt im Gesichte. Seine Kleidung bestand bey seiner Entfernung in einen gewöhnlichen Judenrock von schwarzen Nanking mitschwarzen Knöpfen, und mit Fuchspelz ausgeschlagen, unter welchem er ein Camisol von buntem türkischen Cattun trug. Auf dem Kopfe trug er eine schwarze mit Marder ausgeschlagene sogenannte Schabbas-Mütze, und an den Füßen Stiefeln mit gelben Klappen, und weißs lederne Beinkleider.

Der andere, der die Stelle des Fuhrmanns vertreten hat, ist ungefähr 40 Jahr alt, gleichfalls von mittler Statur, blasser Gesichtsfarbe, hat einen schwarzen kurzen Bart, und dergleichen Haupthaar, trug einen grau tuchenen polnischen Rock, unter demselben einen weißsen Schaaf-Pelz, eine blau gestreifigte leinene Weste, dergleichen Beinkleider, und Stiefeln an den Füßen, auch auf dem Kopfe eine Mütze mit Bakken, und über dieselbe einen runden Huth.

Diese beiden Juden haben nach den bereits eingegangenen Nachrichten sich wechselsweise die Namen Wolff, Simon und Chaim gegeben. Der Wagen den sie bey sich geführt, und auf den sie wahrscheinlich ihre Tour fortgesetzt haben, war eine polnische Bryczka ohne Verdeck, hinten erhabener und vorne etwas niedriger. Die Hinder-

Jeden z nich szredniego Wzrostu może Botow 5 Calow, 4 do 5 maiący KremPy może mieć lat do 30. zdrowey Cery ospowatey, ma brodę czerwona spiczasta y takichże Włosow, Przy ucieczce swoiey miał na sobie zwyczajną Suknię Zydowską z czarnego Nankinu Lisami podszytą y z czarnemi Guzikami pod którą nosił Kaftan z pstrego Turckiego Kartonu na Głowie miał Czapkę Szabasową czarną z kunami obwodzoną, a na Nogach Boty z Zoltemi klupami y spodnie biale skurzanne.

Drugi mieniący się bydź Furmanem może mieć lat do 40, takoz szredniego Wzrostu, Cery bladey, ma brodę czarną krotką, y takie Włosy, miał na sobie Suknię Szarą polską, pod nią kozuch biały prosty Kamizelkę granatową w Paski, y takie spodnie, Boty miał na Nogach na głowie zaś Czapkę Kosmatą, z Barakonomym Wierzchem, na której nosił Kapelusz okrągły.

Ciż Zydzi podług powziętych Wiadomości, nazywali się roznie to iest Wolfem Szymonem y Chaimem, Wóz który mieli, y którym iak wnosić można, Drogę swoją Kontynuowali, była Bryczka Polska beż Pokrycia w Przodzie niższa a w Zadzie wyższa Koła zadnie Kute, a przednie niekute nowemi Szprychami naprawiane. Ta Bryczka

Hinter-Räder waren mit Eisen beschlagen, die Vorder-Räder aber unbeschlagen, und mit neuen Felgen versehen. Sie war mit drey Pferden bespannt, einen großen Schwarzen in der Mitte, und einen Falben und einen Mausfarbenen von beiden Seiten, welche beide letztere kleiner und schlechter gewesen als der erstere. Alle drey Pferde hatten große mit Leder überzogene Commonte gehabt, die nach oben zu mit kleinen hölzernen Hörnern, und an der Seite mit roth friesenen Lappen versehen gewesen sind. Das Geschirr ist meistentheils von Leder, nur die Leinen von Stricken gewesen.

Sollten sich diese Juden irgendwo betreten lassen, so wird eine jede auswärtige Orts-Obrigkeit ersucht, den hiesigen Unter-Gerichten aber anbefohlen, selbige sofort dingfest zu machen, und unter sicherer Bedekung gegen Erstattung der Unkosten hieher an das hiesige Inquisitoriat abliefern zu lassen, auch hat derjenige der uns sichere Auskunft von ihnen so zu geben im Stande ist, daß man ihrer habhaft werden kann, eine Belohnung von 50 Rthlr. sicher zu erwarten.

Bialystok, den 15ten Januar 1799.

Königliche Neu-Ostpreussische Regierung.

Bryczka zaprzężona była trzema Końmi, we Szródku szedł Koń rosły, a po Bokach Wilezaty y Myszaty te dwa Konie są mnieysze y podleysze iak pierwszy, wszystkie te trzy Konie szli w dużych skórą obleczoney Chomontach mających na Wierzchu male drewniane Rożki, a po Bokach czerwone, Kudzbaiove klapy Narzędzie po większey Części ze Skóry Leyce zaś tylko konopniane.

Gdyby się te Żydzi gdziekolwiek pokazali upraszamy wszystkie zagraniczne Zwierzchności, a tuteyszym niższym sądom przykazujemy ażeby onych natych miast poymali okuli y pod bezpieczną Strażą za Zwrotem wyłożonych Expensów do tuteyszego Inkwizytoriatu przystawili. Takż y ten któryby nam mógł dać pewną Wiadomość gdzie się znajdują tak Jzby ich wziąć można było, spodziewac się może pewney Nadgrody 50 Talarow.

Dań w Białymstoku dnia 15. Stycznia 1799.

Krolewska Regencya Prus Nowowschodnich.